



OFFENTLIG KONST I HANINGE

TRE PROJEKT DÄR UNGA ÄR MED

Offentlig konst i Haninge
Tre projekt där unga är med

Förord

Många unga tillbringar mycket tid på platser som vuxna väljer bort eller bara tillfälligt passerar. De är också i större utsträckning hänvisade till offentliga platser än de flesta vuxna, då de varken har pengar eller åldern inne för att gå på restauranger och saknar eget boende. De flesta har någon gång i tonåren hängt i minusgrader framför en korvkiosk eller på ett torg bara för att umgås. Därför har unga också egna behov och tankar om stadens rum och hur de kan användas. Den här publikationen som är den sista i en serie, berättar om tre projekt där ungdomar varit medskapare till offentliga konstverk.

Den offentliga konsten ska kännas angelägen och vara välkommen när den placeras. Därför arbetar vi som ansvarar för konstverken i Haninge kommun genom olika metoder nära de som bor här. I de här projekten har ett antal ungdomar under flera månaders tid arbetat under ledning av yrkesverksamma konstnärer som de själva fått vara med om att välja.

De ungdomar som deltog i konstgruppen IDA:s filmprojekt säger att de inte träffat någon konstnär tidigare och berättar samtidigt vilken känsla av mening de funnit i uppgiften. Att få arbeta nära en konstnär handlar både om att lära sig material och tekniker men också om att lära sig att formulera sin berättelse och närma sig ett eget skapande.

IDA:s – (Institutet för Diaspora och Avkoloniserings) offentliga verk gestaltas i fyra kortfilmer. De visas som förfilmer på biografen Cosmopolite i Brandbergen under hösten 2017. Ungdomarna träffades genom Porten – Ungkulturhuset i Haninge, där de också fick hjälp att klippa och redigera sina filmer. Brevformen blev en gemensam utgångspunkt för filmerna och konstgruppen IDA har skrivit ett brev till Haninge kommun för den här publikationen. I brevet tar de upp den socioekonomiskt sneda representationen i det svenska konstfältet och menar att många unga inte vet att

de kan utbilda sig till konstnär då man inte känner till att det är ett yrke.

Två andra konstprojekten har genomförts i gångtunnlarna invid Handens pendeltågstation. Redan från början har tunnelverken varit tillfälliga projekt. Därför finns ett av dem inte kvar längre, Katja Aglerts, *A Sudden Gust of Wind*, 2012–2016. Valeria Montti Colques konstverk *En dans på rosor*, 2014, som är placerat vid södra nergången till Handens pendeltågstation, har fått ett förlängt liv genom renovering och ett antal nya, kompletterande bilder.

”Där de flesta bilderna i stadens rum saknar tydlig egen identitet, så är det offentliga konstverket en bild med ett medborgarskap” skriver Jakob Kimvall i sin text om Katja Aglerts verk. De båda tunnelverken har nästan helt skonats från vandalisering, vilket annars är vanligt i denna typ av miljöer. Kanske har de klarat sig just för att de signalerat en närvaro av demokrati. Båda verken har tagit avstamp i den traditionella väggmålningen, men på olika sätt. Valeria Montti Colques verk påminner om de latinamerikanska muralmålningarna som från början användes som ett demokratiskt redskap. De målade väggarna mitt i staden kunde alla se och de som inte kunde läsa förstod bildens språk. Katja Aglerts verk refererade till andra delar av konsthistorien, japanska trätryck från 1800-talet och samtida fotografi, men det innehöll en rytm, ett förhållande till tid, som var avsett att läsas just i den takt och riktning som Haningeborna tar sig fram i rusningstid.

Ulrika Sten, verksamhetschef för kultur och ansvarig för Haninge kommuns arbete med offentlig konst

Konstgestaltningar

- 8 Katja Aglert**
A Sudden Gust of Wind
(efter Hokusai och Wall)
- 18 Valeria Montti Colque**
En dans på rosor
- 30 IDA (Estella Burga,**
Macarena Olmos Dusant
och Isabel Löfgren)
Kära Haninge kommun

Katja Aglert

A Sudden Gust of Wind

(efter Hokusai och Wall)

**Gångtunneln mellan Poseidons torg och
Handens pendeltågstation, 2012–2016**



A Sudden Gust of Wind (efter Hokusai och Wall) utvecklade konstnären Katja Aglert i samverkan genom workshops med ungdomarna Maria Dietrichson och Marco Marcel. Verket består av 18 bildmontage skapade för samma antal plåtar á 2950 × 1450 mm. Tunnelns rumsliga funktion som per definition är till för att röra sig igenom, har varit en av de centrala utgångspunkterna för konstverkets tillkomst. I den här tunneln är det inte bara människors rörelser som är påtagliga, utan även vindens. Titeln, *A Sudden Gust of Wind* (efter Hokusai och Wall), har en konsthistorisk koppling som syftar till vindens rörelse och hur detta gestaltats inom konsten. De två äldre verk som detta verks titel konkret refererar till är *A Sudden Gust of Wind (after Hokusai)* från 1993 av Jeff Wall, samt *Travellers Caught in a Sudden breeze at Ejiri* (c.1832) av Katsushika Hokusai. De nio bildmontagen som löper på vardera sida av tunneln är var och en tänkta som stillbilder av frysta rörelser, som med hjälp av betraktelser i förflyttning genom tunneln sätts i rörelse, likt en animerad film eller en visualiserad tidsresa.



Att röra sig genom bildrummet

Att röra sig i en stad innebär oundvikligen att möta bilder och budskap som vill ha ens uppmärksamhet. Många av dem misslyckas förstås, vissa för att vi som rör oss i stadens rum helt enkelt ignorerar de flesta av dessa bilder. En annan orsak är att många bilder är reklam som är skapad för vissa målgrupper, och därför försöker nå oss som individer inom olika sociala grupper. Kommersiell marknadsföring hoppas på att du, just du, är den rätta konsumenten och ser bilden och budskapet. Den individ som inte tillhör målgruppen, är inte heller en önskad betraktare.

Somliga bilder kräver vår uppmärksamhet: byggnader, skyltar, trafikljus och företagslogotyper styr våra beteenden och rörelsemönster. Samtidigt är dessa krävande bilder ofta en så självklar del av stadens miljö att vi knappast ens är medvetna om dem. Författaren Robert Musil skrev redan i början av 1900-talet om hur vi lägger märke till vissa bilder – de offentliga monumenten över kända historiska personer – först när de försvinner:

”Utan tvivel blir de ju utställda för att synas, ja rentav för att väcka uppmärksamhet, men samtidigt är de impregnerade med någonting mot just en sådan uppmärksamhet [...] man tar den för ett träd, som en del i gatukulissen och skulle ögonblickligen bli stående bragd ur fattningen om den en morgon inte fanns där men – man ser den aldrig och har vanligtvis inte den blekaste aning om vem den föreställer.”

Ibland är bilderna och budskapen i de offentliga rummen efterlängtrade – som när du äntligen ser den rätta hållplatsen på en busslinje du inte tidigare åkt. Men i vardagen är de tecken som vi oftast registrerar mest i förbifarten – och sedan förhåller oss till, med Musils ord som ”en del i gatukulissen”. Idag ligger dessutom ett lager av digitala bilder över stora delar av stadsmiljön: olika pokéstopp och andra bilder – tillgängliga genom appar på en smartphone.

När vi rör oss i staden förhåller vi oss alltså på olika sätt till alla dessa bilder och budskap, där vissa är permanenta och andra mer tillfälliga inslag i stadsbilden. Många av dem är officiellt reglerade och noggrant utplacerade. Andra är resultaten av mer informella processer som ibland är rent olagliga: affischer för spelningar på tunnelväggar och elskåp; blommor och fotografier som markerar platsen för en tragisk olycka; olika typer av gatukonst och graffiti. I detta bildrika sammanhang utgör de offentliga konstverken privilegierade bilder. De har ett namn eller en titel. Oftast också en skylt som berättar vad de heter, när de skapats och av vem. Många gånger är de resultatet av långa processer, där en officiell invigning ingått.

Där de flesta bilderna i stadens rum saknar en tydlig egen identitet, är det offentliga konstverket en bild med ett medborgarskap. Konstverken, och deras upphovspersoner, kan förhålla sig på olika sätt till detta privilegium. Vissa konstverk tycks närmast njuta av det, och tar över den miljö som de är en del av. Andra solidariserar sig med platsen, dess invånare, och med de omgivande bilderna – tillfälliga såväl som permanenta, officiella såväl som de informella.

Verket *A Sudden Gust Of Wind (efter Hokusai och Wall)* valde det senare förhållningssättet. Det var ett tidsbestämt verk, som invigdes 2012 och skulle tas ner 2016, och som skapats av konstnären Katja Aglert i samarbete med Marco Marcel och Maria Dietrichson, två ungdomar från Haninge. Det bestod av två bildserier med sammanlagt 18 bilder om drygt två kvadratmeter vardera, installerade i gångtunneln mellan Handens pendeltågstation och Haninge centrum. Trots verkets fysiska omfång om total närmare 40 kvadratmeter präglades det av en lågmäld anspråkslöshet – där det tycktes eftersträva att ingå i platsen.

Bildseriernas motiv utgår från de två cirkelformade öppningar som finns i tunnelns västra ände. Dessa har i de enskilda bilderna fotograferats i olika vinklar, och de gestaltas därför såsom de syns när vi passerar förbi dem på väg in i tunneln. I fotografierna fladdrar också tecknade pappersark, som är ritade av Marcel och Die-

trichson. Arken befinner sig i bildernas förgrund, och kontrasten förstärks av skillnaden mellan de fotografiska bildernas måleriska färguppbyggnad och de digitalt infogade svartvita teckningarna som bygger på linjer.

Pappersarken anspelar på den vind som ofta blåser genom tunneln. Men tillsammans med verkets titel pekar de också mot två berömda bilder av två olika konstnärer. Dels den japanska grafikern Katsushika Hokusais (1760–1849) färgträsnitt *Travellers Caught in a Sudden breeze at Ejiri* och dels den kanadensiska fotografen Jeff Wall (f. 1946) som 1993 lät iscensätta en fotografisk parafras av Hokusais verk, som ursprungligen publicerades under 1830-talet i en serie bilder med olika perspektiv på berget Fuji. Både Hokusais träsnitt och Walls fotografiska parafras visar människor som rör sig ute i ett öppet landskap, och hukar sig i hård vind, samt papper som av vindens kraft fladdrar iväg i luften. I *A Sudden Gust Of Wind (efter Hokusai och Wall)* finns dock inga människor, och det öppna fältets vy är ersatt av den låga gång-tunnelns långsmala stråk. Istället för att som i Hokusais och Jeff Walls bilder *titta in i bilden* på människor som rör sig i vinden, rör sig betraktaren här *genom* bildrummet.

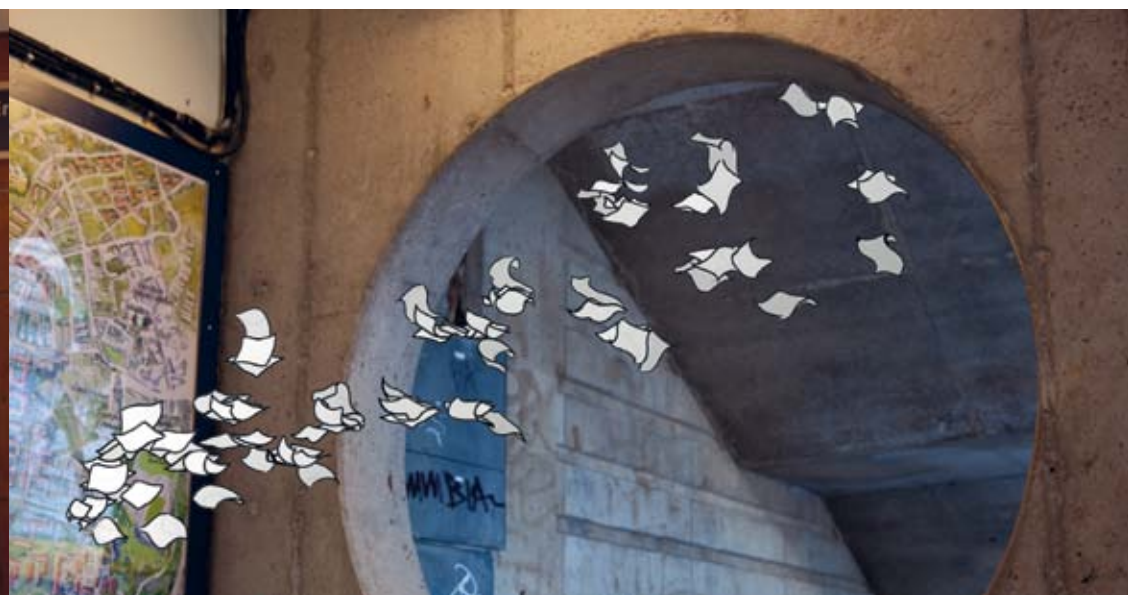
Fotografierna i serien inkorporerar också de inofficiella uttryck som vid tillfället fanns i tunnelmynningen och bevarade på så sätt de budskap som annars bara varit tillfälliga gäster på platsen. En ung man betraktar de förbipasserande från den affisch som annonserar att den turkiske artisten Alisan ska uppträda på Hallunda festvåning den 5 maj 2012. Olika graffiti-tags finns kvar långt efter att de kommunala saneringsprogrammen utplånat uttrycken från väggen.

På så sätt speglar *A Sudden Gust Of Wind (efter Hokusai och Wall)* den fysiska miljö som det ingår i. Det bildar en visuell lek med rummet där betraktaren ingår – men vid sidan av platsen är också tiden i detta rum ett centralt tema. Tiden aktualiseras ur en rad aspekter. För det första handlar det om verkets *processtid* från första mötet mellan de inblandade upphovspersonerna, över tid-

punkten då verket invigdes, till dess när det slutligen togs ned. För det andra handlar det om *rörelsetiden* i rummet, den tid då den passerande rör sig genom gångtunneln och därmed mellan de två serierna av bilder. För det tredje och sista handlar det om *bildtiden* som gestaltas i verket: dels tillfället då fotografierna togs och frös de annars tillfälliga budskapen men också tiden som förflutit sedan ögonblicket i Japan på 1800-talet då Hokusai i sitt träsnitt bevarat de fladdrande pappersarken i deras rörelse – till dess att de dyker upp och pockar på vår uppmärksamhet i en gångtunnel i Haninge.

Jacob Kimvall, konskritiker och konstvetare med inriktning på graffiti, gatukonst och användning av bilder i de offentliga rummen





Frågor till Katja Aglert

Varför behövs konst i det offentliga rummet?

Komplex fråga som det finns många svar på. Jag är inte säker på att det generellt behövs konst i offentliga rum, men beroende på sammanhang så kan det absolut vara relevant för att det bidrar till nya perspektiv, utbyten och läsningar av det offentliga rummet, dess historia och samtid.

Vad är den största utmaningen med att göra offentlig konst?

Jag kan inte se att det finns någon största utmaning i sig, men däremot så har varje specifikt projekt eller uppdrag sina utmaningar, vilket delvis är det som är det intressanta med att jobba med konst i offentliga rum. Det bidrar till unika processer och situationer som kräver sina särskilda förhandlingar och problemlösningar.

Hur tänkte du kring uppdraget att arbeta i en gångtunnel?

För mig var en uppenbar ingång till uppdraget att en tunnel är ett rum som är gjord för rörelse. Eftersom min konstnärliga praktik har grund i video, blev rörelse och tid en bärande utgångspunkt. Jag närmade mig tunneln som en slags tidslinje där berättelser kan vecklas ut, likt en redigeringsprocess eller ett filmiskt narrativ som aktiveras genom de som rör sig genom tunneln.

Hur var det att arbeta tillsammans med ungdomar?

Det är inte okomplicerat. Det är en process där jag som konstnär, behöver ge konkret och generös plats åt de jag samverkar med. Samtidigt behöver man slå vakt om sin konstnärliga integritet och ta ansvar för att projektet håller konstnärlig höjd. Det är en paradoxal ekvation och en modell jag känner mig kluven till, även om jag anser att det är viktigt att den här sortens projekt finns.



Valeria Montti Colque
En dans på rosor
**Södra tunneln, Handens pendeltågstation,
2014**



En dans på rosor har utformats av konstnär Valeria Montti Colque i samverkan med haningeungdomarna Bilal Zubeidat och Martin Silvikko. Längs väggarna i gångtunneln över den södra nedgången till Handens pendeltågstation syns en rad med färgstarka bilder. En levande berättelse där djur och natur avbildats tillsammans med personliga minnen från konstnärens och ungdomarnas barn-dom. Det är ett collage av bilder föreställande tv-spel, samiska trummor, spelkolor, legobitar och folkloristiska symboler som samsas sida vid sida i en samtida gobeläng.



En dans i vardagen

I en gångväg över Handens pendeltågstation pågår en dans.

Varje dygn reser drygt åtta tusen personer till och från Handen med pendeltåg. Det är människor som ska till och från jobbet och skolan, de ska handla, träffa vänner och familj. De är i rörelse. Det är en naturlig del av livet. Även en liten sträcka är viktig, för just den där lilla förflyttningen kan ge dig intryck som förändrar dig för livet. Trots att du inte trodde det innan.

I en oansenlig passage till och från plattformen dansar Valeria Montti Colques konstverk längs med väggarna under fönstren. Det är två olika världar som möts på samma plats. Den yttre genom fönsterrutorna och den inre genom bilderna under dem. Det som de har gemensamt är rörelsen hos alla som går igenom gången.

I väggbilden blandas japanska vågor, dalahästar, bergstoppar, manga, schackrutor, småfåglar och ett tyg med rosor tryckt på. Här och där dyker ett par ben och fötter i gymaskor upp i olika dansställningar. Och till och med en hel dansare får också plats. Det är inte bara människorna i gången som är i rörelse utan även personerna på väggen. De dansar till bilderna.

Valeria Montti Colques konstverk är en låt eller till och med ett helt album. Sjunger man det man ser så blir det lätt att ta till sig. ”I’m dancing so high, up in the sky, beside me a bed of roses, when I’m striking my dancing poses”. Enkelt, trots det är också en låt med många motsägelser. En blandning av, dalahästar, samer, talg-oxar, vargar, skator, mixat med japanska träsnitt, digitala mönster och fantasier, graffiti och hiphop-dans. Det är både natt och dag. För det är en låt som är uppbyggd av samlingar från Sverige och världen, från dåtid, nutid och till och med framtid. Verket heter *En dans på rosor* och är ett ljudspår för den som rör sig där.

Väggutsmyckningar i Stockholms läns lokaltrafik är vanligt, men inte på det här sättet. Inte hela berättelser som är öppna för allas tolkning, inte av detta slag och inte med de här färgerna. Där det är vanligare, är i Mexico Citys tunnelbana. Den gigantiska huvudstaden har väggmålningar på var och varannan station, men det handlar inte bara om utsmyckning utan lika mycket om att berätta en historia, ofta genom associationer och gärna i starka färger. De har en lång tradition i landet sedan revolutionen 1920. Där kan man berätta för alla män, kvinnor och barn, om livet och döden, om glädjen och sorgen. För det är det som förenar oss. Tanken är att väggmålningen är den mest jämlika sortens konst som finns.

I en del av väggbilden på Handens station sitter en graffare med mask och sprayburk och sprayar fram resten av bilden. Hela väggen ryms i den lilla behållaren. Graffiti och lokaltrafik går ju hand i hand – i hela världen. Oftast handlar det om taggar för att markera revir eller göra sig känd, men när graffitin är mer ambitiös så handlar det mer om att berätta en historia på en offentlig plats där alla kan ta del av den. Det är improviserad offentlig konst. Naturligtvis ska det vara med i ett konstverk på en pendeltågstation.

I gångvägen pågår en dans där figurer och färger möts på väggen. Passagerare på väg till och från plattformen möter bilden. Allt är i rörelse. Väggen är en individ, full av motsägelser, starka färger, hiphop, berg, hav, graffiti, småfåglar, natt och dag. Den dansar hela tiden. Och vi med den.

Anders Karnell, konstredaktör Nöjesguiden





Frågor till Valeria Montti Colque

Varför behövs konst i det offentliga rummet?

Konsten ska tillsammans med landskapet och miljön gestalta det offentliga rummet. Den ska vara där för att de som går förbi ska få upplevelser, tankar och en bra mötesplats. Det blir ett samspel däremellan.

Vad är den största utmaningen med att göra offentlig konst?

Från att en idé tar form till det att jag visualiserar den. I det här fallet var det en lång tunnel och verket skulle vara sammanhängande hela vägen. Det var även en utmaning att det var flera personer som var med och att alla skulle synas och komma till tals.

Hur tänkte du kring uppdraget att arbeta i en gångtunnel?

Gångtunneln var grå och jag ville fylla den med berättelser och färg för att lysa upp den. Konstverket är en färd eller början till en färd.

Hur var det att arbeta tillsammans med ungdomar?

Vi lärde oss mycket av varandra. Det var en utmaning eftersom vi skulle samarbeta kring våra olika idéer och intressen. Allt skulle komma fram i verket och jag tycker att det gjorde det. Ibland var det en utmaning att få dem att tro på sina idéer och få dem att växa. Tunneln är stor och de undrade hur vi skulle kunna fylla hela tunneln med bara våra små teckningar. Men bildvärlden växte fram mer och mer och tills slut blev det *En dans på rosor*.





**IDA (Estella Burga, Macarena Olmos Dusant
och Isabel Löfgren)
Kära Haninge kommun
Jordbro, 2017**



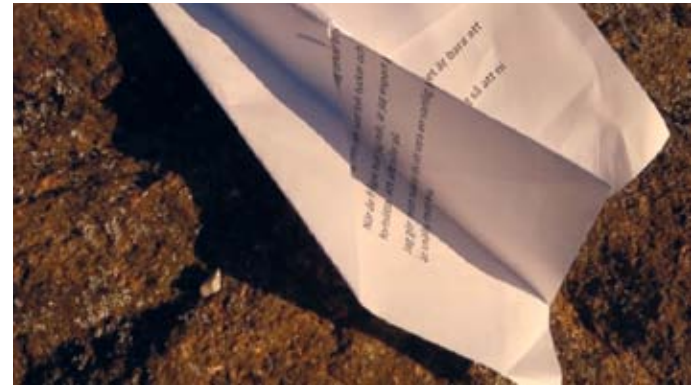
Konstfilmsprojektet *Kära Haninge kommun* genomfördes i samverkan med ungdomarna Yasin Safdari, Désirée Bayibsa, Ahmad Rezaei och Sakhi Alizada på Porten – Ungkulturhuset i Haninge våren och sommaren 2017. Projektet innefattade analys av den egna konstnärliga praktiken och hur ett konstnärligt media, i detta fall film, på ett fruktbart sätt kan gestalta och ge liv åt tankar och idéer om såväl den egna identiteten som samhället i stort. Ungdomarna fick i uppgift att skriva ett brev till vem eller vad de ville. Det blev brev till moln, till ett bättre jag, till vardagen och till saknade familjemedlemmar. Alla brev bottnade i ungdomarnas egna erfarenheter och tankar om livet här och nu och om framtiden. Filmerna visades offentligt på Bio Cosmopolite i Brandbergen mellan 27 sep – 30 nov 2017.



Yasin Safdari, *I sömnen* (03:57)



Ahmad Rezaei, *Kära himlen* (05:16)



Sakhi Alizada, *Varför är det så?* (05:13)

Stockholm, 26 juni 2017

Kära Haninge kommun, tack vare er fick vi lära känna Porten, kulturhuset för ungdomar mellan 16–25 år i Haninge. Tack vare er fick vi träffa Yasin Safdari, Désirée Bayibsa, Ahmad Rezaei och Sakhi Alizada, fyra fantastiska individer som var med i det konstfilmsprojekt vi fick i uppdrag att genomföra.

Kära Haninge kommun, tack vare er upptogs många timmar av att tänka hur vi skulle guida ungdomarna på bästa sätt i att undersöka gestaltning genom text och rörlig bild. Det finns nämligen ingen manual. Vi kan rada upp begrepp som konstnärer och stadsplanerare använder sig av – såsom deltagandeprocesser, sociala konstprojekt, medborgardialog och så vidare, men det skulle vara konstruktioner. Tack vare er fick vi fråga oss själva: Vad är det vi gör? Vilken form kan rörlig bild ta i förhållande till privata historier och offentlighet? Hur kan vi guida i en konstnärlig process utan att reproducera en institutionell västerländsk blick? Den koloniala blicken som begär det främmande.

Kära Haninge kommun, vi i konstgruppen IDA hade interna diskussioner om metoder och om hur vi bäst kunde komplettera varandra. Under processen säger Isabel ”det är handen som fotar idag, inte ögat”. Macarena säger ”att tänka i narrativet”, Estella säger ”ett brev har med avstånd att göra”. Så är det att arbeta gemensamt – vi diskuterar oss fram, vi känner oss fram, vi reflekterar över vilka processer som är mest fruktbara. För vad som tidigare kan ha fungerat med en annan grupp, för ett annat uppdrag i en annan tid och plats kan få en annan effekt i en ny kontext, och i vårt fall Haninge. Därför mötte vi detta nya uppdrag med många tankar, men utan att dra förutbestämda slutsatser.

Kära Haninge kommun, att lägga fokus på ungdomarnas agens och eget skapande innebär att arbeta med varje enskild individ. Det kräver tid och engagemang. Vi började våra workshops med att lära känna varandra genom att berätta vilka vi alla var. Vi be-

rättade för varandra om våra drömmar och vem vi längtade efter. Vi möttes genom mindmaps och poetiska enkäter där vi frågade: vem är din favorit-du? Vilken är din favorit väg? Din favorit vägg? Som ett första uppdrag fick de filma vägen till skolan eller vägen hem, en väg från hit till dit eller ingenstans. De kom tillbaka med ett utsnitt från deras vardag. Från den punkten kunde vi börja förstå deras skapande-jag och med det kunde vi börja öva i att gestalta en känsla bortom det självklara. Hur gestaltning och skapandet kan vara en kraft att känna sig fri i. Att skapande kan vara svårt och ett möte med sig själv i förhållande till omvärlden. Att skapandet inte är krav på resultat. Att skapande bör vara fritt från värderingar.

Kära Haninge kommun, ett brev är kommunikation till en eller flera mottagare, ytterst privat eller kanske en offentlig anklagelse. Vi skrev brev, brev som rum, en önskning, en spegel, som motstånd. Som ett rop. Det blev brev till molnen, till föräldrar, till alla, till ett annat jag och breven lästes in för att ge berättelserna ljud. Med idéer i huvudet och kameran i handen skapades bild-dagböcker som skiftade mellan verklighet och drömlandskap med glittrande vattenytor, susande skogspartier, avgående och ankommande tåg, bekanta och främmande ansikten, obehagligt varma duschar, tomma skolgårdar, talande händer, springande steg mot eller ifrån en dröm, teckningar upphängda i ett sovrum.

Kära Haninge kommun, tack vare er fick vi i IDA tillfälle att diskutera positioner. Vad innebär det att bli inbjuden som konstgrupp att arbeta med ungdomar? Vilka maktstrukturer finns i sådana uppdrag och hur kan enprocentsregeln användas till att ge tillbaka till platsen vi besöker tillfälligt? Vad innebär det att vi åker till Haninge och därifrån? Vilka minnen aktualiseras hos oss som växt upp i ytterstaden? Att bli inbjudna och presenterade som konstnärer innebär något, det är en titulering som skapar auktoritet och en föreställning av autenticitet. Att arbeta inom konstfältet tillsammans med en grupp som inte är del av den innebär att ta ansvar för de strukturer som reproduceras. Dessutom, möten som dessa sker inte i ett politiskt vakuum. Hur är det för dem som inte har svenskt medborgarskap? Hur skapas gemenskap utifrån de förhållanden som råder? Vem kan göra anspråk på det offentliga?

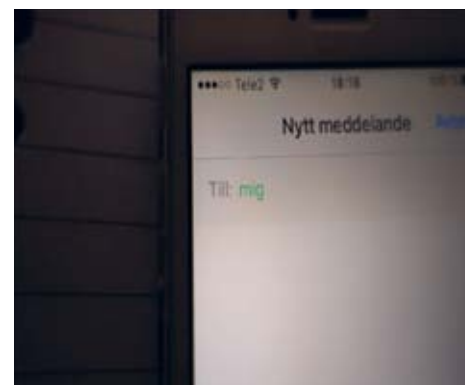
Kära Haninge kommun, visste ni att bristen på representation i det svenska konstfältet har många orsaker och att en av dem är att få vet om att konstnär är ett yrke? Möjligheten till social rättvisa stannar vid information och kunskap. Ungdomarna frågade – kan ni visa oss vad ni har gjort? Hur jobbar ni? Så vi delade med oss av hur vi tänker och arbetar i en konstnärlig process, våra insikter och misslyckanden. Vi uppmuntrade till att se kultur som en plats att vara på och undersöka. Vi pratade om konst som berättelser, och att det finns lika många sätt att uttrycka sig på som det finns stjärnor på himlen. Vi försökte avmystifiera konsten och förklara att konstnär är ett yrke som det går att utbilda sig till. Vi pratade om hur en konstnär kan arbeta, få betalt och vilka konstnärliga skolor det går att söka till. Ungdomarna besökte våra andra verksamheter för att skapa, vara en del av och ställa frågor om konstnärskap. Vi hoppas att detta ska fortsätta.

Kära Haninge kommun, förstår ni hur fantastiskt det är att era ungdomar har en plats där de kan vara fria skapande aktörer? På Porten, ett av få kulturhus för unga, huserar de som kommer att bli Sveriges framtida kulturaktörer. Där får konsten vara mål och inte medel. Kultur och konst får inte bli något att bocka av sociala insatser med, en ursäkt för sin existens. Kultur och konst måste få finnas i egen rätt. För att en vill, för att det är kul, för att det är viktigt, för att något måste berättas. Det finns många platser för unga att vara på men få verksamheter som fokuserar på ungas eget skapande. För vad är offentlighet om inte öppna verksamheter för unga att vara samhällsmedborgare på. Där de undersöker och utvecklar en egen konstnärlig dynamik, och gestaltar sina egna universum – precis som på Porten. Tänk vilken kulturskatt ni är med och stödjer, kära Haninge kommun.

Med vänliga hälsningar,

IDA (Estella Burga, Macarena Olmos Dusan och Isabel Löfgren)

Konstgruppen IDA (Institutet för Avkolonisering och Diaspora) intresserar sig för frågor om hur kunskap och historia skapas inom konstfältet.



Désirée Bayibsa, *Regn* (05:09)

Frågor till konstgruppen IDA

Varför behövs konst i det offentliga rummet?

Konst i det offentliga innebär inte bara torg och passager utan även andra platser som t.ex. museer, bibliotek, skolor och verksamheter för ungdomar. En viktig aspekt är vad konst gör i offentliga rum i förhållande till rådande diskurser och ideologier? Hur kan konst utmana, väcka tankar och associationer? Kan konst vara del av allas vardag utan att behöva förklara sig eller användas för andra syften än den konstnärliga?

Vilka platser som anses vara viktiga för offentlig konst (och skapandet av sådan) är något som omförhandlas i samtal med de som bestämmer kring våra offentliga rum. Det offentliga urholkas alltmer. Jordbro torg är privatägt, liksom många andra torg och mötesplatser i Sverige. Utan offentliga platser kan möten inte ske på lika villkor. I vårt uppdrag fick ungdomar som inte självklart tar del av det offentliga på grund av ålder, bakgrund, språk eller medborgarskap vara skapande subjekt. De fick gestalta frågor som var viktiga för dem.

Vad är den största utmaningen med att göra offentlig konst?

I vårt projekt har vi varit medvetna om publiken som medskapare av verket. Ungdomarna är både producenter och mottagare av kommunens insatser eftersom de bor och verkar i Haninge kommun. Så är det också med Porten – Ungkulturhuset i Haninge som har varit en viktig aktör för projektet.

För oss var det ointressant att leverera ett verk signerat IDA och eftersom resultatet inte är ett traditionellt konstverk i form av ett objekt har vi sett på vårt arbete som en slags plattform. Vi ville guida ungdomarna till att bli egna skapande individer i projektet. Det viktiga var att skapa utrymme för ungdomarna att berätta. Berätta något för världen, vad de än ville berätta om, och att de

fick ut något av projektet. Vi gav ungdomarna verktyg och tydliga ramar att vara kreativa inom. Vi frågade oss själva under projektets gång: hur kan vi ge ungdomarna stöd utan att påverka deras idéer?

Något vi från IDA diskuterat är våra roller och strukturerna. Vem är uppdragsgivaren och vilka är villkoren för att skapa ett offentligt verk? Våra diskussioner har handlat om hur uppdraget är utformat för att vi som uppdragstagare ska kunna utföra konstverket. Hur förhåller vi oss till att IDA arvoderas men inte ungdomarna?

Hur tänkte ni kring uppdraget att arbeta med film?

Att arbeta med film är komplext. Det är många konceptuella, tekniska och konstnärliga val att ta ställning till. Att lära sig göra film och gestalta narrativ tar tid. Hur mycket skulle ungdomarna hinna lära sig? Är formen eller innehållet viktigast?

I övrigt var det viktigt att förstå vilken plats vi var på. Jordbro har en särskild plats i Sveriges filmhistoria genom J Rainer Hartlebs Jordbro-trilogi och nu senast via filmen *Måste Gitt* av Ivica Zubak. Kunde vi ge ett litet bidrag till detta Jordbro-spår genom konst?

Deltagarna hade väldigt olika ingångar till film och konst, och efter flera samtal valde vi att arbeta med dem individuellt eftersom det viktigaste för oss var att alla skulle få möjlighet att göra sin egen film. I workshops övade vi på att gestalta genom text, symboler och i bilder. Denna konceptuella del av processen var viktig innan vi introducerade det tekniska.

För att alla skulle kunna gestalta sin egen berättelse valde vi en gemensam form: att skriva varsitt brev, till vem eller vad de ville, för att sedan bilda inläsningen med eget filmat material. Då blev också deras egna röster tydliga.

Hur var det att arbeta tillsammans med ungdomar?

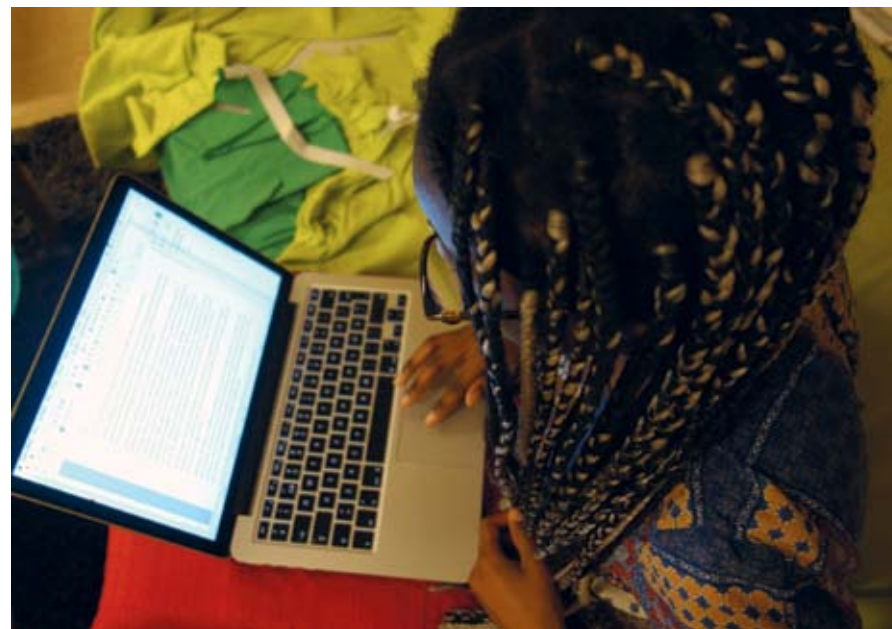
Att få vara på Porten i Haninge var viktigt. Vi var på en plats som

ungdomarna kände till och ofta besökte och som gav trygghet till de blivande regissörerna.

Avgörande för projektet var att försöka skapa ett förtroende mellan oss och det allra viktigaste – att skapa en gemenskap. Detta gjordes genom att lägga ned mycket tid på att lära känna varandra både strukturerat genom olika övningar och fritt genom att prata och engagera oss i varandras vardag.

Vi gjorde utflykter till Moderna museet, Lava och Konsthögskolornas examensutställningar för att visa på inspiration och möjligheter. Många intressanta samtal har skett i mellantiden, på tåget, i väntan på att ljuset ska bli rätt i kameran eller på pizzerian efter en lång workshopdag.

Vi ville skapa så mycket utrymme som möjligt för ungdomarna i projektet. Efter ett intensivt och krävande arbete med att formulera sig i text, fick ungdomarna varsin kamera att börja gestalta sina brev med. Det var viktigt att skapa en känsla av att de är upphovspersoner och att de kan använda denna erfarenhet i framtiden. Men det har också varit betydelsefullt att skapa struktur och ramar för att ge rum för deras egna uttryck.



Brev från Jordbro

En solig eftermiddag på Porten – Ungkulturhuset i Haninge träffar jag ungdomarna som deltar i IDA:s projekt för en kort intervju om hur de ser på sin medverkan och vad de har åstadkommit. Det blir fyra olika samtal, som sträcker sig långt utanför dem själva men också en resa inåt.

Medverkande: Sakhi Alizada, Yasin Safdari, Désirée Bayibsa och Ahmad Rezaei

Den första jag träffar är Sakhi. Han berättar att han kom med i projektet via kompisen Yasin, som brukar besöka Porten och där fått tips om projektet. Sakhi tyckte att det verkade kul och hängde med. Han hade inga större förväntningar för han visste inte riktigt vad som skulle ske och vad han kunde förvänta sig. Men att få möjlighet att arbeta med film lockade honom. Sakhi vill gärna bli skådespelare och därför kan kunskap om film vara bra. Han berättar öppet att det har varit tufft i skolan med mobbing och så men att han har kämpat på. När det till slut blev klart att de alla skulle skriva ett brev bestämde sig Sakhi för att i sin film försöka gestalta hur han lever och att man inte ska mobba. Han vill visa hur det kan se ut när han går till skolan och när han kommer hem. Vilka tankar som då dyker upp och hur han känner sig. Det är jobbigt ibland, säger han, men filmen blev ett sätt för honom att göra det lite bättre för sig själv. Jag frågar hur han har upplevt att vara med i projektet. Bra, svarar han. Film är kul och bra, men det har inte riktigt blivit som han velat. Det har varit svårt att hinna med och få till allt som han ville. De idéer jag hade från början, säger Sakhi, kanske jag bara ha fått ihop till 40%. Det är svårt med teknik och få till folk. Film tar tid. På frågan om vad han tycker att offentlig konst är, har han svårt att svara. Han vet inte riktigt vad det är. Men han säger att konst är bra. Det kan få en att slappna av och tänka på andra saker än det som är jobbigt. Han har aldrig träffat några konstnärer tidigare men tycker nu att han lärt sig en del om hur det fungerar och hur konstnärer kan arbeta.

Innan vi avslutar vårt samtal frågar jag Sakhi vad det viktigaste budskapet i hans film är. Han svarar: Varför är det krig i världen? Varför kan inte alla få vara det de vill vara? Varför kan inte alla vara fria; djur, människor och natur? Och han bestämmer sig för att titeln på hans film är: Varför är det så?

Nästa person som jag träffar är Désirée. Hon berättar att hon gick till Porten en dag för att få tips och hjälp med att starta en Youtubekanal och blev då tipsad om projektet. Det passade henne som hand i handske eftersom hon gillar film, serier och att skriva och länge tänkt göra en film. Så detta blev ett sätt att komma igång – inte bara prata utan också faktiskt göra. Désirée hade bara positiva förväntningar. Det kändes som att det fanns en plan, säger hon, och så tyckte hon att det var kul att filmerna skulle visas offentligt på en riktig bio.

När det blev klart att alla skulle skriva ett brev till vem eller vad de ville bestämde hon sig för att skriva ett brev till den lyckliga delen av sig själv. Ett slags självmordsbrev men till en person som egentligen inte vill avsluta sitt liv. Genom brevet vill Désirée uppmärksamma psykisk ohälsa och visa att det inte bör vara så tabubelagt att prata om. Man kan ha ont inne i sig själv likaväl som i ett ben. Filmen är tänkt att visa själva processen när brevet skrivs. För Désirée har det varit extra roligt att få lära sig hur en kamera fungerar, hur man kan filma och på vilka sätt. Hon tycker att hon har lärt sig en hel del om olika former och hur man kan gestalta en text i bild. På frågan om vad hon anser att offentlig konst är, svarar hon att det är något positivt och viktigt. Varför finns den här konsten just här? Det skulle vara mer offentlig konst för att det är attraktivt och det lockar till sig folk, svarar Désirée. Det är också viktigt för samhörigheten och gemenskapen. Åk till Rissne tunnelbanestation, uppmanar Désirée. Allt vackert behöver inte bara finnas i Stockholm city. Désirée har inte heller tidigare varit i direkt kontakt med utövande konstnärer. Det hon kände till var mest målare och skulptörer, men nu tycker hon att hon kan se på konst på ett annat sätt. Arbetet med filmerna här på Porten har varit som en dokumentärfilm, svarar Désirée. Jag har fått en kun-

skap om processerna bakom och jag har fått se olika konstformer. Det har gett mig ett bredare perspektiv.

Sedan träffar jag Yasin. Han bodde tidigare i Jordbro och brukade ofta besöka Porten. Där provade han på allt möjligt, som att spela gitarr och att rita. Här träffade han Anna, som berättade om projektet och att det skulle bli en film. Då bestämde sig Yasin för att vara med. Film är roligt, svarar han. Film kan hjälpa människor och jag kan lära mig något som jag kan ha nytta av i framtiden. Yasins förväntningar var att nu skulle han kunna få hjälp med att visa vad han tänker. Alla har bra tankar, säger han, men man måste få hjälp att formulera dem. När ramarna för filmarbetet var klara, att alla skulle skriva ett brev, bestämde sig Yasin för att skriva ett brev till sina föräldrar. I brevet skulle han berätta om sitt liv här i Sverige och Jordbro och han skulle fråga hur de har det och hur de mår. Till saken hör att Yasin inte har träffat sina föräldrar på drygt två år och han vet inte var de är. Så han har mycket att berätta och många frågor. För honom har det praktiska varit väldigt lärorikt och kul. Hur kan man använda en kamera? Hur kan man klippa film? Vad ska man tänka på när man tar bilder och filmar? Även Yasin har liten erfarenhet av konst och han har aldrig träffat en konstnär tidigare. Men det är viktigt, säger han. Jag tycker själv om att rita och förstår vad en bild kan betyda, men jag har aldrig riktigt tänkt på konstnärligt arbete på detta sätt. Nu förstår jag lite bättre hur man kan tänka och jag skulle gärna vilja fortsätta att jobba med konst och att träffa konstnärer. För konst behövs. Ja konst behövs där man bor, svarar Yasin. När jag avslutningsvis frågar vad som är det viktigaste han vill berätta om i sin film svarar han: Familjen är viktig! Och hur en ung människa känner sig och känslan som kan vara mellan barn och föräldrar.

Dagens sista samtal blir med Ahmad. Han fick kännedom om projektet genom sin kompis Yasin. Och eftersom han tycker om bild och film hängde han med. Film är bra, säger Ahmad. Den har ett speciellt språk som alla kan förstå och ta till sig. Man behöver inga ord. Jag har testat att filma lite innan, med mobilen och så, säger han. Men det var svårt så jag ville vara med för att lära mig lite mer

om tekniken. När det blev klart för Ahmad att alla skulle skriva ett brev kom texten till på en gång. Jag skrev ner den snabbt, svarar han. Det blev ett brev till molnen. Molnet är ledset och därför regnar det. Det är en känslig text. Man kan se på moln på olika sätt, säger Ahmad. Varför gråter molnen? Varför regnar det inte där det behövs? Det grå molnet blir till en symbol för problem som kan uppstå mellan människor, berättar han och förklarar det med exempel som relationen mellan föräldrar och barn eller att det kan vara som en person som inte är tacksam för allt den får. Du måste gå runt i världen till någon annan plats där man bryr sig om regnet, säger Ahmad. Vidare säger han att allt som finns i världen har någonting bra. Konstnären ser saker på ett annat sätt. Något ovanligt kan vara bra. Det finns aldrig något rätt eller fel. Jag frågar vidare vad han anser att offentlig konst är. Ahmed svarar att konst behövs där man bor. Det är något positivt. Det finns en potential i att människor ser det. Det händer något i huvudet, säger han. Det är bra. Inte heller Ahmad visste så mycket om vad en konstnär gör innan han träffade IDA. Jag tror att varje person är en konstnär, i alla fall någon gång i livet. Allt som konstnärer gör har samband med en känsla, säger Ahmad. De arbetar mer med känsla och intuition och inte på beställning. Konst blir aldrig klart! Även Ahmad skulle gärna fortsätta jobba så här. Han tycker om att arbeta med konstnärer och att filma och ta bilder. Vårt samtal avslutas även denna gång med min fråga om vad han anser vara det viktigaste budskapet med sin film. På det svarar Ahmad: Vi måste ta hand om allt vi har. Föräldrar, säkerheten, vatten, folket.

Intervjuerna är avslutade och vi återsamlas. Några är i filmrummet och klipper sina filmer, andra sitter och samtalar med varandra. Jag säger hej och tack och lämnar gänget för denna gång. Nästa gång vi ses är det förhoppningsvis filmpremiär.*

Helen Karlsson, konstvetare och konstpedagog

* Filmerna premiärvisades på Bio Cosmopolite i Brandbergen den 23 september 2017.

Offentlig konst i Haninge – Tre projekt där unga är med

© Haninge kommun 2017

© respektive författare, fotograf och konstnär

Där inget annat anges ansvarar redaktionen för texten

Redaktör: Paola Zamora

Korrektur: Helen Karlsson

Foto: Katja Aglert (*A Sudden Gust of Wind* (efter Hokusai och Wall)),

Tord Lund (*En dans på rosor*), IDA (*Kära Haninge kommun*, s. 30, 41)

Projektledare: Åsa Mårtensson (*A Sudden Gust of Wind* (efter Hokusai och Wall))

Paola Zamora (*En dans på rosor*, *Kära Haninge kommun*)

Grafisk form: Leo Norgren

Tryck: Olviaprint, Tallinn

Omslagsbild: Valeria Montti Colque, *En dans på rosor* (collage: Bilal Zubeidat)

Foto omslag: Tord Lund

ISBN: 978-91-982495-4-5

